

Міністерство освіти і науки України

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий гуманітарний морський інститут

Кафедра адміністративного та кримінального права

СИЛАБУС

Навчальної дисципліни: «Латинська мова»

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський) рівень</i>	
Програма навчання	<i>Освітньо-професійна</i>	
Галузь знань	<i>03</i>	<i>Гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>035</i>	<i>Філологія</i>
Освітня програма	<i>«Технічний переклад у сфері морського бізнесу»</i>	
Цикл дисципліни	<i>Професійна</i>	
Курс та семестр	<i>1 курс, 1-й семестр</i>	
Обсяг дисципліни	<i>3 кредити ECTS /90 академічних годин</i>	
Види аудиторних занять	<i>Лекції, практичні заняття, дистанційний курс</i>	
Індивідуальні та (або) групові завдання	<i>Реферат</i>	
Форми контролю	<i>Залік</i>	

Викладач: *Стовпець Василь Григорович, канд. філол. наук, професор ОНМУ,*
vastovp@gmail.com

Метою дисципліни «Латинська мова» є підготовка майбутніх філологів-перекладачів на основі знання граматичної системи латинської мови до сприйняття та перекладу художніх текстів класичних римських авторів, розуміння загальномовних явищ, оволодіння спеціальною термінологією та фразеологією, порівняльно-історичним методом при вивченні сучасних західноєвропейських мов.

Крім цього, дана навчальна дисципліна є основою створення теоретичної бази для виконання професійних завдань перекладача – використання перекладацьких трансформацій, врахування стилістичних особливостей тексту, проведення наукових лінгвістичних досліджень на всіх рівнях мови.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН03. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН06. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН07. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН08. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН20. Мати навички роботи з використання програмного забезпечення, перекладацьких програм та електронних словників у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння основами граматики латинської мови для читання й перекладу текстів класичних римських авторів;
- набуття навичок морфологічного, синтаксичного та історико-літературного аналізу тексту;
- засвоєння лінгвістичних термінів і крилатих латинських висловів.

Здобувач вищої освіти знає:

- основні фонетичні явища, правила читання, складоподілу та наголошення слів;
- утворення всіх дієслівних часових форм дійсного та наказового способів; утворення всіх безособових дієслівних форм;
- систему відмінкових закінчень іменників I, II, III, IV та V відміни;
- систему відмінкових закінчень прикметників та займенників;
- системи інфінітивних та дієприкметникових зворотів;
- словотвірні моделі іменників, прикметників, прислівників, займенників та дієслів;
- основні синтаксичні явища;
- особливості перекладу віршованого тексту;
- лексичний мінімум в обсязі 100 одиниць та більше 100 латинських ідіом.

Здобувач вищої освіти вміє:

- робити морфологічний аналіз граматичних форм;
- утворювати дієслівні часові та не особові форми;
- відмінювати іменники, прикметники та займенники;
- читати та перекладати як адаптовані, так і оригінальні тексти;
- робити морфологічно-синтаксичний аналіз тексту;
- практично застосовувати засвоєний лексичний мінімум.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№п/п	Назва тем, змістовних блоків та модулів	Кількість годин			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійні
1	2	3	4	5	6
1	Тема 1. Історія розвитку латинської мови	6	-		6
2	Тема 2. Фонетика та графіка латинської мови	2	2		4
3	Тема 3. Частини мови. Іменник	-	2		6
4	Тема 4. Прикметник	-	2		4

5	Тема 5. Займенник	-	2		4
1	2	3	4	5	6
6	Тема 6. Дієслово. Граматичні категорії	-	2		6
7	Тема 7. Дієслово (форми теперішнього часу)	-	2		6
8	Тема 8. Дієслово (часи системи інфекта)	-	2		6
9	Тема 9. Дієслово (часи системи перфекта).	-	2		6
10	Тема 10. Дієприкметник. Герундій	-	2		4
11	Тема 11. Умовний спосіб дієслова	-	2		4
12	Тема 12. Синтаксис та основи стилістики	-	2		4
	Всього	8	22		60

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль навчальних досягнень здобувачів освіти за дисципліною забезпечується за допомогою поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль успішності – це систематична перевірка знань студентів, що проводиться викладачем під час аудиторних занять.

Підсумковий контроль успішності проводиться у формі *диференційованого заліку* до якого допускаються студенти лише за умови зарахування виконаних практичних вправ у «Робочому зошиті для самостійної роботи» з кожної теми ДК; зарахування підсумкової контрольної роботи (ПКР) та успішного складання підсумкового тесту.

При складанні заліку враховується:

- оцінка за виконання практичних вправ (максимум 20 балів);
- оцінка за виконання ПКР (максимум 10 балів);
- оцінка за виконання реферату/ презентації (максимум 10 балів).
- оцінка за виконання підсумкового залікового тесту (максимум 60 балів).

Для успішного складання диференційованого заліку студенту необхідно отримати не менше 60 балів як середнє арифметичне від суми оцінок за 100-бальною шкалою з усіх видів контролю знань.

Порядок проведення контролю успішності та оцінювання результатів навчання встановлено Положенням про організацію освітнього процесу в ОНМУ.

Примітка: в окремих випадках можуть враховуватися також усні відповіді студента на задані викладачем контрольні запитання (в синхронному режимі спілкування) та оцінка за виконання індивідуального завдання з дисципліни для участі в науково-дослідній роботі.

Методичні рекомендації з виконання реферату / презентації

При виконанні реферату / презентації студенту слід дотримуватись таких загальних методичних рекомендацій:

1. Після отримання теми реферату необхідно:
 - скласти план щодо його виконання;
 - дібрати наукові джерела, що будуть досліджуватися при виконанні реферату;
 - написати реферат відповідно до плану.

2. Реферат повинен містити не більше 15 аркушів / презентація не менше 20 слайдів:

- титульний лист;
- план (1 арк.);
- вступ (1 арк.);
- основну частину (5-10 арк.);
- висновки (1 арк.);
- список використаної літератури.

3. Реферат виконується державною мовою (для іноземних студентів допускається використання російської мови).

4. Текст реферату повинен бути надрукованим за допомогою комп'ютерної техніки на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) з такими полями:

- ліве – не менше 20 мм; праве – не менше 10 мм;
- верхнє – не менше 20 мм; нижнє – не менше 20 мм;
- шрифт – Times New Roman;
- розмір шрифту (кегель) – 14 pt;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- абзацний відступ – 1,25 см.

5. Кожну структурну частину реферату слід починати з нової сторінки, при цьому бажано, щоб на попередньому аркуші залишалось не менше 1/2 сторінки тексту.

6. Список використаної літератури містить бібліографічні описи¹ використаних джерел, на які посилається автор реферату.

7. Презентація має містити кольорові слайди-плакати (малюнки, портрети, таблиці, схеми, короткі тексти й ін.), оформлені в однаковому стилі та розмірах.

Примітка. Захист реферету студентами денної форми навчання відбувається на практичних аудиторних заняттях за розкладом навчання академічної групи.

Перелік тем рефератів / презентацій²

1. Латина – мати всіх європейських мов.
2. Римська міфологія.
3. Квінт Енній – родоначальник епічної латинської поезії.
4. Публій Вергілій Марон – виидатний поет «золотої доби».
5. Квінт Горацій Флакк – автор знаменитого «Памятника».
6. Odi et amo – любовна лірика Гая Валерія Катулла.
7. Публій Овідій Назон – останній великий поет епохи Августа.
8. Європейська байка від Езопа до Крилова, Глібова та Франка.
9. Марк Валерій Марциал – неперевершений майстер епіграм-ксеній. 10. Децим Юній Ювенал – великий римський сатирик.
11. Корнелій Непот – римський письменник, історик-біограф.
12. Гай Юлій Цезар як письменник, історик та державний діяч.

¹ Бібліографічний опис оформлюється відповідно до ДСТУ 7.1-2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

² Варіант (тема) реферату визначається відповідно до порядкового номеру студента в списку його академічної групи (див. журнал успішності та відвідування). Студент може за погодженням викладача запропонувати свою тему реферату (з обґрунтуванням доцільності її розробки з урахуванням своїх особистих наукових інтересів, практичного досвіду тощо).

13. Октавіан Август – перший імператор Риму (життя та творчість).
14. Тит Лівій – найвідоміший історичний письменник Риму.
15. Луцій Анней Сенека Молодший – філософ, оратор і поет.
16. Марк Фабій Квінтіліан – знаменитий педагог та оратор.
17. Гай Пліній Секунд Молодший – письменник і політичний діяч.
18. Публій Корнелій Тацит – римський історик та державний діяч.
19. Гай Светоній Транквілл римський письменник-енциклопедист.
20. Тит Макцій Плавт (біографія та огляд творчості).
21. Тит Лукрецій Кар – римський поет і мислитель.
22. Марк Тулій Цицерон – письменник, оратор і державний діяч.
23. Луцій Апулей – римський письменник і філософ.
25. Anno Domini – Ісус Христос, месія, людина та Бог.
26. Античні римські автори-класики. Стислий огляд творчості.
27. Фразеологічна спадщина латини у мовах світу.
28. Розвиток латинської мови у Середніх віках.
29. Розвиток латинської мови в епоху Відродження.
30. Латинська мова та сучасність

**КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ОЦІНКИ
ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ**
Питання для самоконтролю

1. Вимова дифтонгів. Вимова приголосних.
2. Загальні відомості про граматичні категорії іменника.
3. Довгота і короткість голосних.
4. Перша відміна іменників.
5. Кількісні та порядкові числівники.
6. Відмінювання допоміжного дієслова *esse* (бути) у теперішньому часі. Будова речення з цим дієсловом-зв'язкою.
7. Вираження заперечення у латинській мові.
8. Загальні відомості про граматичні категорії дієслова.
9. Прикметники першої – другої відміни.
10. Дієвідміни латинського дієслова.
11. Присвійні займенники.
12. Друга відміна іменників.
13. Наказова форма теперішнього часу. (*Imperativus praesentis*)
14. Основні форми дієслова. Запис дієслова у словнику.
15. Друга відміна іменників.
16. Граматичний аналіз речення. Порядок слів.
17. Дієслівне керування відмінками.
18. Друга відміна іменників.
19. Загальні відомості про граматичні категорії дієслова.
20. Особові займенники. Зворотній займенник.
21. Вказівний займенник *is, ea, id*.
22. Сурядні сполучники.
23. Займенникові прикметники.
24. Прикметники.
25. Теперішній час дійсного способу пасивного стану (*Praesens indicativi passivi*).
26. Наказова форма майбутнього часу.
27. Пасивний зворот. Аблатив автора (*Ablativus auctoris*).
28. Подвійний називний і подвійний знахідний відмінки.
29. Неозначена форма дієслова теперішнього часу пасивного стану.

30. Третя відміна іменників. Родові закінчення.
31. Неозначена форма дієслова теперішнього часу пасивного стану.
32. Типи іменників третьої відміни. Приголосна група.
33. Іменники третьої відміни голосної групи.
34. Прикметники третьої відміни.
35. Узгодження прикметників третьої відміни з іменниками.
36. Дієприкметник теперішнього часу активного стану.
37. Відносний займенник *qui, quae, quod* (який, яка, яке).
38. Найпоширеніші типи утворення перфекта і супіна.
39. Питальні займенники *Quis? Quid?* (Хто? Що?)
40. Дієприкметник минулого часу пасивного стану.
41. Минулий час доконаного виду дійсного способу пасивного стану.
42. Неозначені займенники.
43. Четверта відміна іменників.
44. Аблатив Способу дії (*Ablativus modi*).
45. Вказівні займенники *ille, illa, illud* (цей, ця, це).
46. П'ята відміна іменників.
47. Давноминулий час дійсного способу активного стану.
48. Аблатив причини.
49. Відмінювання неправильного дієслова *fero*.
50. Майбутній час доконаного виду дійсного способу активного стану.
51. Аблатив способу дії.
52. Ступені порівняння прикметників.
53. Відкладені дієслова.
54. Особливості утворення ступенів порівняння деяких прикметників.
55. Ступені порівняння прислівників.
56. Префіксальне утворення дієслів. Дієслова, похідні від дієслова *sum, sui, esse* (бути).
57. Віддієслівний іменник (*Gerundium*).
58. Значення і вживання відмінків герундія.
59. Вживання займенників у звороті.
60. Відмінювання неправильних дієслів *volo, nolo, malo*.

Латинські ідіоми для перекладу та вивчення напам'ять

Крилаті вислови

1. 1. *Vae victis !*
2. *Et tu, Brute? (Tu quoque, mi fili?)*
3. *Pecunia non olet?*
4. *Panem et circenses!*
5. 5. *Carthaginem delendam esse censeo !*
6. *Quo usque, Catilina, abutere patientia nostra?*
7. *Alea iacta est!*
8. *Veni, vidi, vici.*
9. *Festina lente!*
10. *Ad Kalendas Graecas.*
11. *Oderint, dum metuant!*
12. *Qualis artifex pereo!*
13. *Diem perdidi!*
14. *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*
15. *Nosce te ipsum!*
16. *Ave, imperator, morituri te salutant!*
17. *Ab ovo ad mala.*
18. 8. *Alter ego.*

19. Dulce et decorum est pro patria mori.

Прислів'я та приказки

1. Ab alio exspectes, alteri quod feceris.
2. Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt.
3. Amantium irae amoris integratio est.
4. Ars longa, vita brevis est.
5. Audiatur et altera pars.
6. Aquila non captat muscas.
7. Amicus Plato, sed magis amica veritas.
8. Amicus cognoscitur: amore, more, ore, re.
9. Aut vincere, aut mori.
10. Aut Caesar, aut nihil.
11. Bis dat, qui cito dat.
12. Barba crescit, caput nescit.
13. Barba philosophum non facit.
14. Clavus clavo pellitur.
15. Consonus esto lupis, si lupus esse cupis.
16. Contra vim mortis non est medicamen in hortis.
17. Consuetudo est altera nature.
19. Carpe diem!
20. Cogito, ergo sum.
21. Cornix cornici oculum non effodit.
22. Dies diem docet.
23. Deliberandum est saepe, statuendum semel.
24. De mortuis aut bene, aut nihil.
25. De gustibus non est disputandum.
26. Dum spiro, spero.
27. Dura lex, sed lex!
28. Dictum factum.
29. Errare humanum est.
30. Equi donati dentes non inspiciuntur
31. Eventus stultorum magister.
32. Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus.
33. Est modus in rebus.
34. Ex ungue leonem.
35. Faber est quisque suae fortunae.
36. Fiat lux!
37. Finis coronat opus.
38. Facile dictu, difficile factu.
39. Gaudia principium nostri sunt saepe doloris.
40. Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo.
41. Homo locum ornat, non hominem locus.
42. Homo homini lupus est.
43. Homo homini amicus, collega, frater est.
44. Homo sum, humani nihil a me alienum puto.
45. Ignem formidat adusta manus.
46. Invia est in medicina via sine lingua Latina.
48. Labor corpus firmat.
49. Labor omnia vincit.
50. Mala herba cito crescit.
51. Manus manum lavat.

52. Malum alienum ne feceris tuum gaudium.
53. Multum vinum bibere, non diu vivere.
54. Memento mori.
55. Mens sana in corpore sano.
56. Memoria minuitur, nisi eam exercemus.
57. Nihil agenti dies est longus.
58. Non scholae, sed vitae discimus.
59. Non omne, quod nitet, aurum est.
60. Non est fumus sine igne.
61. Noli tangere circulos meos.
62. Non multa, sed multum.
63. Nulla dies sine linea.
64. Nullum malum sine aliquo bono.
65. Non progredi est regredi.
66. Non magister ad discipulum venire debet, sed discipulus ad magistrum.
67. Naturalia non sunt turpia.
68. Omnia mea mecum porto.
69. Omne nimium nocet.
70. Otium post negotium.
71. Omne initium difficile est.
72. O tempora, o mores!
73. Optimum medicamentum quies est.
74. Omnia mutantur et nos mutamur in illis.
75. Per aspera ad astra.
76. Primus inter pares.
77. Primum non nocere.
78. Plenus venter non studet libenter.
79. Paupertas non est vitium.
80. Periculum in mora.
81. Qui quaerit, reperit.
82. Qui scribit, bis legit.
83. Quod licet Iovi, non licet bovi.
84. Quails rex, tails grex.
85. Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.
86. Qui immodice bibit vina, venema bibit.
87. Repetitio est mater studiorum.
89. Si vis esse sanus, saepe lava manus.
90. Si vis pacem, para pacem.
91. Salus populi summa lex est.
92. Solus cum sola non erunt recitare "Pater noster".
93. Scio me nihil scire.
94. Scientia potentia est.
95. Sapienti sat.
96. Suus rex reginae placet.
97. Suum cuique.
98. Tria mala aequae nocent: sterilitas, morbus, vicinus.
99. Tarde venientibus ossa.
100. Tertium non datum.
101. Tres faciunt collegium.
102. Ut sementem facis, ita metes.
103. Ut saluto, ita salutor.
104. Unum habemus os, duas autem aures, ut plus audiamus, minus dicamus.

105. Ubi concordia, ibi victoria.
106. Una hirundo non facit ver.
107. Vivere est militare.
108. Vis vim vi pellit.
109. Usus optimus magister est.
110. Non enim tam praeclarum Latine scire, quam turpe nescire (Cicero).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Основна література

1. Стовпець В. Г. Латинська мова (для студентів гуманітарних спеціальностей): підручник. — Харків: Вид-во Іванченко С. В., 2020. — 304 с.
2. Стовпець В. Г. Латинська мова (практичний аспект): Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.060101 "Правознавство". — Одеса: ОНМУ, 2005. — 299 с.
3. Стовпець В.Г. Латинська мова: Методичні вказівки та контрольні завдання. — Одеса: ОНМУ, 2011. — 41 с.
4. Стовпець В.Г. Латинська мова: Тести. — Одеса: ОНМУ, 2012. — 89 с.
5. Латинська мова. Навчальний посібник (робочий зошит) для студентів-філологів / укладач В.Г. Стовпець /. — Одеса: ОНМУ, 2020. — 104 с.
6. Винничук Л. Латинский язык: Самоучитель для студентов гуманитар. фак. ун-тов и пед. вузов: Пер. с польского. — 2-е изд., исправ. — М.: Высшая школа, 1985. — 237 с.
7. Институции Юстиниана: Перевод с лат. Д. Расснера. Под ред. Л.Л. Кофанова, В.А. Томсинова (серия "Памятники римского права"). — М.: Зерцало, 1998. — 400 с.
8. Покровская З. А., Кацман Н.Л. Учебник латинского языка: Для вечернего и заочн. отделений гуманитарных фак. вузов. — 2-е изд., — М.: Высшая школа, 1981. — 351 с.
9. Розенталь И.С., Соколов В.С. Учебник латинского языка для юридических и иных гуманитарных вузов. — М.: НОРМА-ИНФРА-М, 2000. — 319 с.
10. Скорина Л.П., Чуракова Л.П. Латинский язык для юристов: Учеб. пособие/ Под ред. проф. С.В. Семгинского. — 3-е изд, испр. — Минск: «Новое знание», 2000. — 448 с.
11. Ставнюк В.В. Юридина латина: основи граматики; вибрані юридичні терміни; формули; сентенції. — К.: Аквілон-пресс, 1997. — 152 с.
12. Федак Н.І. Латинська мова: Навч. посібник для студентів ун-тів, учнів ліцеїв, коледжів, гімназій. — Вид. 2-е, змін., доповн. — Черкаси: ЧДУ, 1998. — 88 с.

Додаткова література

1. Громыко И.Н. Русско-латинский словарь. — Минск: Новое знание, 2000. — 464 с.
2. Козлова Г.Г. Учебник латинского языка: Для студентов заочн. нефилол. фак. ун-тов. — М.: Высшая школа, 1980. — 252 с.
3. Латинский язык: Учебник для фак. иностр. яз. пед. ин-тов /Под общ. ред. В.Н. Ярхо. 2-е изд., перераб. — М.: Просвещение, 1969. — 384 с.
4. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. 500 крилатих висловів. Тексти: Латинсько-український словник. — К., 1993. — 516 с.
5. Нисембаум М.Е. Латинский язык: Учебник. — 2-е изд., перераб. и дополн. — М.: ООО "Проспект-Н". — 569 с.

Інтернет-ресурси

1. Уроки латинського языка / латини для начинающих онлайн. — Режим доступу: <https://lingust.ru/latina/lectiones-latinae>
2. Аудіоуроки з латинської мови / В.Г. Стовпець. — Режим доступу: <https://drive.google.com/drive/folders/1IYvInZc03rDYS1JzvVlzAwuNQhJ-c1JK>
3. Відеоуроки з латинської мови / В.Г. Стовпець — Режим доступу: <https://vse-kursy.com/read/171-9-poleznyh-youtube-kanalov-v-pomosch-izuchayuschim-latinskii-yazyk.html>

4. Дистанційний курс з латинської мови / В.Г. Стовпець — Режим доступу:
<https://dn.onmu.odessa.ua/course/view.php?id=373>